עין משפט נר מצוה

טו א מיי׳ פ״א מהל׳ יו״ט הלכה כ סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ שכב סעיף א וסי׳ תקיג סעי׳ א:

טז ב מיי׳ פכ״ה מהל׳ שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שי סעי׳ ו וסי׳ שכב סעי׳ א וסי׳ תקי״ג סעיף ד:

יז ג מיי׳ פ״ב מהל׳ יו״ט הלכה ו טוש״ע א״ח סי׳ תקיג סעי׳ ב וטוש״ע י״ד סי׳ קב סעיף א:

יח ד מיי׳ פ״א מה׳ יו״ט הל׳ כ סמג שם טוש״ע א״ח שם סעי׳ א׳ וטוש״ע י״ד שם:

יט ה מיי׳ שם ופט״ו מה׳ מאכלות אסורות הלכה ט סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד שם:

כ ו מיי׳ פט״ו מהלכות מ״א הלכה ח:

כא ז מיי׳ שם הלכה ג וכל׳ ׳ן טוש״ע י״ד סי׳ קי סעיף א:

◆

רבינו חננאל

רבינא אמר לעולם לא תיפוך. ור׳ יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדידי אפילו ביו״ט ראשון שריא דאוכלא דאפרת הוא כו׳. רבינא בריה דרב עולא אמר לעולם בעומדת לגדל ביצים, ור׳ יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה ולא ביצה לפירות. מיתיבי אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת שנולדה ביו״ט, אין מטלטלין אותה לא לכסות כלי ולא לסמוך בה כרעי המטה, אבל כופה עליה שלא תשבר וספיקא אסורה, ואם נתערבה באלף כולם אסורות. בשלמא לרבה דאמר משום הכנה, כיון דמדאורייתא היא הוי ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא, אלא לרב יוסף ולר׳ יצחק דאמרי גזרה משום פירות הנושרים ומשום משקין שזבו, כל ספיקא דרבנן לקולא הוא, אמאי ביצה זו אסורה. ופריק רב אידי דקתני וספיקא אסורה, לאו ביצה שנולדה ספק יו״ט ספק בחול, אלא כגון ששחט שם תרנגולת טרפה ונמצאת בה ביצה גמורה, ואין יודעין אם מן הטרפה ילדה או השלימה ילדו אותה, שהיא אסורה. ואי אמרינן בשלמא ספק יו״ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין, כלומר ביצה זו ביו״ט אסורה אבל למחר מותרת, וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, לפיכך תני ואם נתערבה באלף כולן אסורות, אלא ספק טרפה דבר שאין לו מתירין לעולם הוא, ונבטיל ברובא. וכי תימא ביצה חשובה, וכל דבר שהוא חשוב לא בטיל אפי׳ באלף, הניחא לר״ש לקיש דאמר כל שדרכו לימנות שנינו, כלומר זה שכתוב במשנה את שדרכו לימנות שנינו מקדש, היה ר״ל שונה כל שדרכו לימנות מקדש. וכיון ששונה במשנה תנו כל שדרכו, שמעינן מינה דאפילו ביצה בכללם שדרכה ליכנות אחת אחת. אלא לר׳ יוחנן דאמר את שדר׳ שנינו, שאין בטלין אפילו באלף, אלו השנויין במשנתנו בלבד. והן עשרה דברים דאשכחן בירושלמי במסכת ערלה דר׳ יוחנן וריש לקיש, חד אמר דברי ר״מ עשרה דברים מקדשין, וחד אמר דברי ר״מ כל הדברים מקדשין. ש״מ דאליביה דר׳ איר חולקין ר׳ יוחנן ור״ל. ואלו הן עשרה השנויין במשנה. ראשון, בגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערב באחרים כולן ידלקו דברי ר׳ מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שני, האורג מלא הסיט הצבוע בקליפי ערלה וארגו בבגד ונתע׳ ב באחרים ואין ידוע איזהו, ר׳ מאיר אומר הבגד כולו ידלק, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. שלישי, חבילי תלתן של כלאי הכרם שנתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר׳ מאיר, וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים. באלו השלשה חלוקו, והוד׳ לו על השאר. ועל זה שנינו שהיה ר׳ מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש, וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד, ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן, חביות סתומות, חילפות תרדין, קולסי כרוב, ודלעת יוונית. ר״ע מוסיף אף כ׳ רות של בעל הבית. פירוש מפני שהן גדולין. ואינן (בטעיין) [נמנין] אלא אחד אחד. הראוי לערלה ערלה. פירוש כל מי שהוא מין אילן, כגון אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות של יין או של שמן איסורן משום ערלה, שנאמר ונטעתם כל עץ ׳ וכל וערלתם ערלתו את פריו. אבל חליפות תרדין וקולסי כרוב ודלעת יוונית שהן ירקות, אין איסורן אלא משום כלאים, אבל איסור ערלה אין בהן. וזה ששנינו כי אין בטלין לעולם בזמן שהן שלמים, אבל אם נתפצעו האגוזים, או נתפרדו הרמו׳ ים, וכן כל כיוצא בהן, לא הוו ממי שדרכו לימנות אלא עולין באחד ומאתים. וראינו רבותינו שחשבו תשלום העשרה שהזכירו בתלמוד ארץ ישראל, כל הזבחים שנתערבו בחטאות מתות כו׳, והא דביצה, והתיכה של נבלה שנתבשלה עם החת׳ ות כו׳, ומפרש בגמרא דבכל שדרכו לימנות ובאת שדרכו לימנות פליגי. ולא סמכנו על זה החדוש בה פירכא(א) ולא השבנו על זה הפירוש שאין משיבין את הארי שלא בפניו. וחזרנו בעניינו לפרש שמועה זו, הניחא לר״ל דאמר כל שדרכו לימנות מקדש שנינו אליבא דר׳ מאיר, איכא לרבויי אפילו ביצה דהא קתני ביה כל, אלא לר׳ יוחנן דאמר את שדרכו אפילו לר׳ מאיר, [והן] אלו העשרה שפירשנו, מאין לנו לרבות ביצה, ועמדה הקושיא אליבא דר׳ יוחנן. ופריק רב פפא הכי, ה התנא ששנה אחת ביצה שנולדה בשבת כו׳. תנא דליטרא קציעות הוא, דסבר כל דבר שאין לו מתירין(ב), כגון תרומה וכיוצא בה שלא יתכן להיות מותרת לזר לעולם, אפילו בדרבנן לא בטיל, דתניא ליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול ואינו ׳ודע כו׳, עד ר׳ יהושע אמר אפילו יש שם ג׳ מאות לא יעלו, ש״מ כיון דלא בטיל ברוב רבנן היא דאחמור עלה, ועלה אמר ר׳ יהושע אפילו יש שם ג׳ מאות פומין לא יעלו, דסבר ר׳ יהושע אפילו מדרבנן לא בטיל. וכן ביצת טריפה.

א) אולי הפירכא הוא דהא בירושלמי מבואר דאף לר״י דאת שדרכו לימנות שנינו לר״מ ת״ח י׳ דברים מקדשין וליכא למימר דהתיכות מזבחים שנתערבו בכלל הג׳ דהא מבואר בגמ׳ שם דהכא אינו בכלל דאת שדרכו לימנות ע״ש. ב) אולי צ״ל דסבר כל דבר שבמנין אפי׳ בדבר שאין לו מתירין וכו׳.

אבל כופה עליה כלי. פירש רש״י דמכאן ברייתא פריך התם לר׳ יצחק דאמר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוא תירץ בצריך למקומו ומכאן פוסקין דהא דקי״ל דדבר שמלאכתו לאיסור אסור (ג) אינו אלא דוקא שאינו לצורך גופו או לצורך מקומו אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי ואם התחיל לטלטלו בשביל שצריך לגופו או למקומו מותר להוליכו אפילו במדרו אם ירצה דהא חזינא הכא דהואיל וצריך למקומו או לגוף הכלי כופהו על הביצה:

ס) **לדידי אפי׳ בראשון נמי שריא.** ותימה ר׳ יהודה דאמר כבית שמאי וכי שביק ב״ה ועביד כב״ש וי״ל דר׳ יהודה היה אומר לא נחלקו ב״ש וב״ה בדבר זה מעולם:

ואחרות באחרות וכו׳. תימה דאם כן אוסר ספק ספיקא ובהתערובות (זבחים דף עד. ושם (ד)) ע) דקאמר מי איכא דאסר ספק ספיקא באסורי הנאה אמאי לא פשיט ליה מהכא דאסרינן אע״ג דאיכא ספק ספיקא בשלמא ההיא דלעיל דאמר וספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות נוכל לפרש כדפירש ר״ת נתערב׳ באלף מאיסור עצמו קאי אע״ג הא דלעיל ברייתא היא ומאי אולמא דהך ברייתא דהכא מהך ברייתא דהתם אבל פ)(מברייתא קשיא למשנה) ע״כ לא גריס ר״ת ואחרות באחרות ורבינו יצחק ב״ר ברוך אומר דגרס ליה שפיר וה״פ שנתערב גם האיסור דספק״א שמותר הואיל ואיכא כעין תרי רובי קא משמע לן ועוד תירץ הר״ר יצחק דגרס ליה שפיר ואעפ״כ לא מצי למיפשט מהכא דקים לן כל דבר שיש לו חשיבות אינו בטל אלא בתרי רובי לכך אינו בטל הכא אבל התם מוכיח ליה מתרי רובי דקאמר אם נתערב רובא בתוך רובא והתניא וכו׳ אבל הכא אין כאן תרי רובי שהתערובת הראשון היה שוה ובפרק הערל (יבמות דף פא. ושם ד״ה נתערבו) פירשתי:

נימא

רבינא אמר לעולם לא תיפוך ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו בראשון נמי שריא דאוכלא דאפרת הוא אלא לדידכו אודו לי מיהת דבשני שריא דשתי קדושות הן ואמרי ליה רבנן לא קדושה אחת היא רבינא בריה דרב עולא אמר הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ור׳ יהודה לטעמיה דאית ליה מוקצה מיתיבי אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו״ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולר׳ יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא (א״ל) סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק יו״ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא וכי תימא ביצה חשובה ולא בטלה הניחא למ״ד כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ״ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים יעלו באחת ומאתים שהיה ר׳ מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר׳ עקיבא אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני באדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית ר׳ עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ואתמר עלה רבי יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ור׳ שמעון בן לקיש אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לר׳ שמעון בן לקיש אלא לרבי יוחנן מאי איכא למימר אמר רב פפא האי תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי׳ בדרבנן לא בטיל וכל שכן בדאורייתא דתנן ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה על פי חבית ואינו יודע באיזו חבית דרסה על פי כורת ואינו יודע באיזו כורת דרסה ר׳ מאיר אומר ר׳ אליעזר

אומר

רבינא אמר. הא דקאמר ר׳ יוחנן מוחלפת השיטה לא תיפוך: **אוכלא דאפרת הוא.** וכיון דמשום סמיטה ליכא משום משקין שזבו נמי ליכא בעומדת לאכילה: **לדידכו.** דאסריתו לה אף בשני נהי נמי דאית לכו בביצה גזירת משקין שזבו ואפילו בתרנגולת העומדת לאכילה: **אודו לי מיהא דבשני שריא.** דחד מינייהו חול הוא: **קדושה אחת היא.** ולא דמו לשאר ימים טובים דהנך לאו משום ספקא אתקון דאף בזמן ב״ד היו עושין אותם שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה כדאמרינן בר״ה (דף ל:): **רבינא בריה דרב עולא אמר.** רבי יהודה אדר׳ יהודה מעיקרא לא תקשי דהא דקאמר בשני אין בראשון לא בעומדת לביצים קאמר ומשום מוקצה ולא משום משקין שזבו: **מיתיבי.** אהנך אמוראי קמאי דאפלוג בטעמא דבית הלל דמתני׳: **לכסות בה את הכלי.** פי׳ צלוחית: **לסמוך בה.** זוקפה כנגד סולה וסומך בה: **אבל כופה עליה כו׳.** ואע״ג דהיא אינה ניטלת מטלטלין את הכלי לצורכה ולאפוקי מדר׳ יצחק דאמר (שבת דף מג.) אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת ואיהו מוקי לה בצריך למקומו של כלי: **וספקא.** של זו אסורה. קא סלקא דעתך ספק נולדה ביו״ט ספק בחול אסורה ביו״ט: **ספק דרבנן היא.** דאפי׳ ודאי משום גזירה הוא דאתסר וכי הויא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: **לספק טריפה.** ספק נולדה מתרנגולת טרפה. ולאו ביו״ט קאי ואיידי דאיירי באיסור ביצה איירי נמי בהא: **שיש לו מתירין.** שיכול לאכלו אחר יו״ט בהיתר גמור: **אפילו באלף לא בטיל.** ואע״ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול: **הניחא למ״ד.** לקמן: **כל שדרכו למנות שנינו.** במשנת ערלה כדלקמן דלא בטיל משמע כל דבר שיש בני אדם המקפידין עליו מפני חשיבותו למכרו במנין ביצה נמי הרבה מוכרין אותה במנין: **אלא למאן דאמר את שדרכו.** דמשמע את המיוחד לכך שאין אדם מוכרו כאומד: **מאי איכא למימר.** הרי ביצה הרבה (א) נמכרת באומד בלא מנין: **חלפן.** מין קטנית (ב) למתק קדירה פינוג״ר בלע״ז: **ידלקו.** כדין כלאי הכרם שנאמר (דברים כב) פן תוקדש תוקד אש דאסירי בהנאה (מ): **יעלו באחת ומאתים.** אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה (י) אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים: **שהיה ר׳ מאיר אומר.** כלומר להכי אמר ר׳ מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול שהיה ר׳ מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן: **וחכמים אומרים.** כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד: **פרך ובאדן** מקומות הן: **קולסי.** קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהן וכרוב של א״י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (דף קיא:): **הראוי לערלה ערלה.** אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את ערוביהן משום ערלה: **והראוי לכלאי הכרם.** כגון חלפי תרדין וקולסי כרוב וככרות שאינן מין אילן מקדשין ערוביהן באיסור כלאי הכרם: **את שדרכו לימנות שנינו.** במילתיה דר׳ מאיר: **הניחא לר׳ שמעון בן לקיש.** איכא לאוקמא לברייתא דלעיל דקתני ביצה לא בטלה כר׳ מאיר: **האי תנא.** דלעיל: **תנא.** דאיירי גבי ליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שיש בו מנין אפילו במידי דרבנן כגון ליטרא קציעות דאיירי בתרומת פירות דרבנן לא בטיל כדמפרש לקמיה: **וכ״ש.** ביצה טרפה: **ליטרא קציעות.** תאנים שנתייבשו בשדה וקוצצן במקצוע והוא שם כלי העשוי לכך ומחתכין בו עוקצי התאנים ואחר כך דורסין אותם בכלי עגול והן נדבקין יחד ונעשין כגבינה והוא נקרא עגולי דבילה וכשבאין למוכרן מפרידן במגריפה ומוכרן במשקל ליטרא: **שדרסה ע״פ.** כלי ששמו עגול שבו עושין העגולין: **ואינו יודע באיזה עגול.** אבל יודע שעל פיו הוא ולא בתוכו: **רבי מאיר אומר.** כן נחלקו ר׳ אליעזר ור׳ יהושע בדבר זה ר׳ אליעזר אומר אף על פי שאין לערות תחתונות בספק דמוע מצטרפות התחתונות אל הפומין של כל העגולין הללו:

רואין

מסורת הש״ס

א) [לקמן ד.] שבת דף מג., ב) אבל גרס נתמן לא פריך דתוקפה תמירא והוי כעין דאורייתא [כספק מוכן דאסור לקמן (כד:). תו״י], ג) [שבת לד. וש״נ], ד) [טעות וכן איתא במהרש״א], ה) [לקמן לט. יבמות פב. ב״מ נג.], ו) [חולין ק. זבחים עג.], ז) ערלה פ״ג מ״ז יבמות דף פא., ח) [ע״ז עד.], ט) [ע״ז עד. ערלה פ״ג מ״ו], י) [זבחים עב:], כ) [פלוגתא דר״מ ור״י גם כל אריכות לשון זה ליתא במשנה דתרומות ולכך עיקר הגי׳ דתניא וכן הוא בזבחים דף עג.], ל) זבחים עג. תרומות פ״ד מ״י [תוספתא תרומות פ״ה], מ) [קידושין נו:], נ) [הר״ש מפ״ג ע״ז ממשנה א׳ פ״ג דערלה דא״ל להר״ש ע״ש מ״ו פ״ג דערלה], ס) דבור זה שייך לעיל לפני ד״ה אבל, ע) עיין ברש״ל, פ) [צ״ל ממשנה קשיא].

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מאי איכא למימ׳ הרי ביצה הרבה פעמים נמכרת: (ב) ד״ה חלפן מין קטנית. נ״ב וכן פי׳ רש״י במרובה דף פא ובתמי׳ ר״ה דף יב פרש״י שהוא מין תבלין: (ג) תד״ה אבל וכו׳ אסור לטלטל אינו אלא דוקא: (ד) ד״ה ואחרות וכו׳ ובהתערובות דקא מתמה אשמואל דקאס׳ ספק ספיקא:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ סיפא אתאן לספק טרפה. עי׳ חולין דף סד ע״א תוד״ה שלא ריקמה ובפיטה מקולקלת בב״ק דף מו ע״א ד״ה מאי טעמא:

◆

לעזי רש״י

פינוג״ר [פינוגריי״ן]. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).

◆

מוסף רש״י

לכסות בה את הכלי. לסתום פי צלוחית (שבת מג.). כל שדרכו לימנות שנינו. שיש בני אדם המקפידין במנינם ומונין אותה למכור במנין, שנינו בכך משנה דחבילי תלתן (זבחים עג.). את שדרכו לימנות. שדרכו מיוחד לכך שאין לך אדם המוסיף עליהן יתירה ללוקח ולא מוכר בלא מנין (שם). מיוחד למנין הוא דלא בטל, כגון תלתן, אבל דבר העשוי ליתנן באומד, אע״פ שנמנה לפעמים בטל (חולין ק.). תלתן. פינגריי״ק, מין קטנית הוא ולמתק הקדירה בא [illegible] (יבמות פא.) [illegible] ידלקו. כלאים בשריפה, דכתיב תוקדש, תוקד אש (יבמות שם). המשך בעמוד הבא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones